

Statsvetenskap: Fortsättningskurs

Lunds Universitet

Statsvetenskapliga institutionen

LUNDS
UNIVERSITET

Yttrandefrihetens brännande gräns

En komparativ diskursanalys av Sveriges och Danmarks skilda beslut
gällande koranbränningarna.

STVA23, b-uppsats, VT 24

Anton Karlsson & Isabella Öst

Handledare: Caroline Karlsson

Abstract

There seems to be an inherent dilemma in democracies between freedom of speech and national security, where one value often infringe and danger the other. In the wake of the most recent Quran burnings, Sweden and Denmark faced this dilemma as threats of terrorism grew parallel with wide calls for the protection of freedom of speech. The approach to solve this crisis would however differ. Sweden opted to explore the possibility to give the police authorities the ability to deny Quran burnings due to geopolitical factors whilst Denmark opted for a type of ban. Drawing on concepts of identity, securitization theory and Bacchi's WPR method, this essay aims to explore and explain how both countries governing bodies, Riksdagen and Folketinget, reasoned and why their reasoning ultimately differed. Finally, this essay culminates in the conclusion that the main reason behind the discrepancy was the Danish government's view on Quran burnings as a phenomenon outside of the realm of freedom of speech, a viewpoint which the Danish opposition widely condemned. In the case of Sweden, the value of freedom of speech also stood strong within the government as well as within the opposition. The main problem in the country thus lied in how the political parties wanted to approach the security threats either as something solely adhering to the aforementioned dilemma or as a possible case of hate speech.

Key words: *Sweden, Denmark, Quran burnings, freedom of speech, national security*

Words: 7991

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1. Introduktion	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Frågeställning och syfte.....	4
2. Tidigare forskning	5
2.1 Nationell säkerhet - yttrandefrihet.....	5
2.2 Blasfemi.....	5
2.3 Uppsatsens relevans.....	6
3. Teori och koncept	6
3.1 Fundamentala koncept - nationell säkerhet och yttrandefrihet.....	6
3.2 Säkerhetisering.....	8
3.3 Identitet.....	8
4. Metod och forskningsdesign	10
4.1 Diskursanalys.....	10
4.1.1 Diskursanalytiskt verktyg: What's the Problem Represented to Be.....	10
4.2 Material och avgränsningar.....	11
4.3 Val av fall.....	12
5. Analys	12
5.1 Sverige.....	12
5.1.1 Regering.....	12
5.1.2 Opposition.....	16
5.2 Danmark.....	19
5.2.1 Regering.....	19
5.2.2 Opposition.....	21
6. Diskussion	23
7. Slutsats	24
Referenslista	26

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Avvägningar mellan frihet och säkerhet förefaller som allt mer förekommande runt om i världen. Samtidigt är frihet och säkerhet mångtydiga begrepp som kan sättas i olika kontexter och få olika innebörd. Att det råder en utbredd debatt inom flera olika samhällsområden mellan dessa svårfångade termer är sålunda begripligt. Inte minst under coronapandemin blev denna avvägning omtalad då man ställde folkhälsan mot särskilda friheter (Herranz de Rafael och Fernández-Prados, 2022:1-3). Vanligen utgår däremot avvägning mellan frihet och säkerhet från mer mänskliga hot såsom terrorism. Som direkt följd av 9/11 och kriget mot terrorism vidtog bland annat USA åtgärder för att bekämpa terrorism. Priset för dessa förebyggande åtgärder som skulle garantera säkerheten blev ofta just begränsningar av friheter och rättigheter (Baker, 2003:547-550). Dessa begränsningar riskerar att inskränka demokratiska värden. Detta återspeglas ofta i att befogenheter och makt allokeras till de styrande för att möta hoten vilket följaktligen inskränker dessa värden. Likaså kan avsaknaden av åtgärder hota nationens överlevnad och med det statens demokrati. Det finns sålunda en inneboende paradox i skyddet av demokratin, då både handling och icke-handling kan underminera värdet (Bigo, 2012:277-279). Det råder emellertid ingen entydig mening om hur denna avvägning ska göras, särskilt när det kommer till yttrandefrihet. Å ena sidan finns det de som menar att yttrandefrihet skapar säkerhet genom att förse samhället med ett fredligt medel att uttrycka och lindra sina frustrationer genom. Å andra sidan finns det de som menar att motsatsen råder då yttrandefrihet rör upp känslor, uppviglar folk till att agera och skapar incitament till att begå exempelvis terrorhandlingar (Skjoldager Eskildsen och Bjørnskov, 2020:131-134).

Värdekonflikten mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet är något som gjort sig välkänt i Sverige och Danmark under det gångna året till följd av koranbränningarna. I båda länderna har aktionerna fört med sig stora säkerhetspolitiska implikationer och därmed framtvingat agerande från respektive stat. Redan initialt blev det klart att de två nordiska staterna hade olika åtgärder i åtanke. I Sverige började man tala om att ändra ordningslagen medan man i Danmark talade om möjliga förbud mot koranbränningar (*SVT Nyheter*, 2023:31/7). Efter en jämn omröstning i folketinget, 94 mot 77 ledamöter, antogs ett förbud mot att hantera

religiösa skrifter på ett otillbörligt vis (Yle, 2023:7/12). Samtidigt kulminerade debatten i Sverige i en utredning om att ändra ordningslagen så att polisen kan ha rikets säkerhet i åtanke vid utfärdandet av tillstånd för koranbränningar. Enligt regeringen vilar utredningen på en grund som skapar en balans mellan säkerhet och yttrandefrihet. Oppositionen är däremot inte lika övertygad då bland annat socialdemokraterna har krävt hårdare tag (SvD, 2023:30/8). Det är sålunda tydligt att trots likheterna mellan Sverige och Danmark har staterna tolkat värdekonflikten mellan yttrandefrihet och säkerhet på olika vis. Inte bara mellan länderna utan även inom respektive lands parlament råder det en form av diskrepans.

1.2 Frågeställning och syfte

Med ett tydligt fokus på Sverige och Danmark, är uppsatsens huvudsakliga syfte att belysa hur de respektive länderna förhåller sig till avvägningen av den (i demokratier) inneboende värdekonflikten mellan nationell säkerhet och yttrandefrihet. Denna uppsats ämnar undersöka hur Riksdagen och Folktinget förhåller sig till det högst aktuella och relevanta fenomenet *koranbränning* och diskrepansen i förhållningssättet länderna emellan. Frågeställningen lyder sålunda:

Hur skiljer sig avvägningen mellan nationell säkerhet och yttrandefrihet åt mellan Danmark och Sverige i förhållande till koranbränningar?

Målet med detta upplägg är att genom ett konkret fall både ge sakkunskap om den rådande problematiken kring koranbränningarna och samtidigt belysa det bredare dilemmat mellan nationell säkerhet och yttrandefrihet. För att vidare besvara den ovanstående frågeställningen finns en målsättning om att kunna se hur de olika parterna framställer och säkerhetsiserar problematiken i avvägningen. Mer konkret kommer uppsatsen att inledas med en redogörelse för teori och metod. Detta följs sedermera upp av en analys där de valda teorierna och metoderna tillämpas på uttalanden från regeringen och oppositionen i Sverige respektive Danmark för att tydliggöra hur avvägningen har gått till. Diskussionen som följer bygger på en komparation av analysens fyra delar. Uppsatsen avrundas med en slutsats där resultatet av studien sammanställs.

2. Tidigare forskning

2.1 Nationell säkerhet - yttrandefrihet

Spänningen mellan demokratiska fri- och rättigheter och (nationell) säkerhet har sedan länge utgjort ett högst omdiskuterat område inom både forskningen och politiken, vilket innebär att det finns ett stort antal publikationer och uttalanden som behandlar samma debatt som lyfts i denna uppsats. Bidrag till debatten innefattar exempelvis publikationer som tar upp nödvändigheten av att balansera lagstiftning kring/utövandet av yttrandefrihet med skyddandet av nationell säkerhet, samt kring hur mindre restriktioner av yttrandefrihet har en olycksbådande tendens att få en snöbollseffekt (se Bekink, 2004; Mohd Sani, 2013). Flera har också kommenterat debatten utifrån det förhöjda terrorhotet och diskuterar hur terrorattentat ofta leder till restriktioner av medborgerliga rättigheter, samt vilka konsekvenser det kan få (se Skjoldager Eskildsen och Bjørnskov, 2020). Likaså skapade covid-19 och den medföljande pandemin ett nytt utrymme för debatten att föras inom eftersom det gav upphov till en global, nationell och individuell betoning på säkerhet. Forskare har bland annat kommit fram till att detta fokus skapat spänningar internationellt, samt att man på den nationella och individuella nivån under perioden kunde se restriktioner av fri- och rättigheter samt, i vissa fall, en expansion av "övervakningsstaten" (se Herranz de Rafael och Fernández-Prados, 2022).

2.2 Blasfemi

Händelser av blasfemi utgör ofta tydliga exempel på situationer där konflikt uppstår mellan säkerhet och yttrandefrihet, eller då någon "töjer" på något av värdena. Många, bland annat muslimer, har följaktligen uppfattat att koranbränningarna existerar i detta utrymme (Islamiska förbundet, 2024:10/4). Lagar kring blasfemi - ett begrepp som vid direkt översättning betyder "tal som skadar", men som har en stark social dimension i betydelsen *skada av rykte* samt präglas av kopplingen till skymfandet av det religiösa genom uttryck/definitioner såsom "vanhelgat talande" eller "helgerån av gud eller heliga ting" - har debatterats friskt under 2000-talet (Sherwood, 2021:2). Diskussionen har förts utifrån särskilda händelser, bland annat attentatet mot tidskriften Charlie Hebdo i Paris 2015 och den stora uppmärksamhet händelsen fick internationellt. Cox (2015) skriver till exempel om hur solidariteten som visades i motstånd till attentatet kan anses vara ett uttryck för vikten av

ytrandefriheten, men att det samtidigt finns en stor problematik i solidariteten som visades. Detta beror på att solidariteten kan anses vara ett uttryck för frihet till religionsfientlighet i större utsträckning än yttrandefrihet då stödet inte hade varit detsamma för en tidskrift som gått emot nutida västerländsk moral (såsom att det är oacceptabelt att göra narr av funktionshindrade). Problematiken ligger också i att solidariteten kan tänkas bero på gärningsmännens trostillhörighet och att solidariteten således blir ett uttryck för att islam som religion utgör en ideologisk utmaning för västvärlden. Blasfemi har även undersökts på den skandinaviska arenan, till exempel av Tate (2023) som diskuterar satirteckningarna av Muhammad i *Jyllands-Posten* 2005 och den danska riksadvokatens beviljande år 2017 av statligt åtal mot en dansk medborgare för blasfemi för första gången sedan 1971, samt dessa händelsers relation till varandra och deras betydelse för Danmark.

2.3 Uppsatsens relevans

Med denna text vill vi djupdyka i samt bidra till denna debatt genom att ställa den i relation till ett högst relevant fenomen, det vill säga koranbränningarna, samt den politiska hanteringen av koranbränningar i Sverige och Danmark. Detta kan i sin tur tillföra en djupare förståelse för vilka premisser de respektive länderna har handlat utifrån, samt bringa klarhet i ländernas olika avvägningar. Vi menar, fortsättningsvis, att undersökningen är av relevans delvis på grund av de konsekvenser som koranbränningarna har haft och kan komma att ge upphov till, och delvis på grund av de konsekvenser som agerandet i relation till koranbränningarna kan få. Det är en mycket finkänslig fråga som i sig själv har stor betydelse, vilket leder till att frågan också utgör ett stort intresseområde.

3. Teori och koncept

3.1 Fundamentala koncept - nationell säkerhet och yttrandefrihet

Som initialt fastslogs är det mångtydiga begrepp som studien brukar sig av och därmed är det av vikt att tydliggöra hur förhållningssättet till dessa termer ser ut. Termerna utgör i sin tur fundamentet i studiens övergripande mål om att kunna uttala sig om hur avvägningen mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet artar sig. Meningen med följande definitioner är följaktligen att klargöra begreppen utan att placera in dem i alltför strama fack som skulle riskera att hämma deras ändamålsenlighet.

Nationell säkerhet har traditionellt avsett ett beskyddande av nationalstaten från utomstående makter. Mer konkret har detta handlat om att försäkra överlevnaden av det egna samfundet så att dess intressen och behov kan utövas. Fokuset har sålunda länge legat på den militära förmågan att avskräcka fienden från att inskränka bland annat den territoriella integriteten och den politiska självständigheten hos nationen. Sedan nationalstaternas uppkomst har däremot hotens natur expanderats och idag är det fler hot än blott de hot från andra stater som nationer måste förhålla sig till (Gromek m.fl, 2023:1-2). Dessa nya hot, såsom cyberattacker, förutsätter vanligen åtgärder bortom den reguljära militärmaktens domän. Trots detta är det fortfarande staten som lyfts fram som den aktör som skall bekämpa alla potentiella former av hot som staten kan tänkas möta (Sussex m.fl, 2017:474-475). Dessa nya hot är ofta transnationella och återfinns inte i andra staters militärmakt då dessa hot bland annat återfinns i terrorism, naturkatastrofer och organiserad brottslighet. Kärnan hos begreppet kvarstår däremot då det är ett särskilt samfund, det nationella sådana, som man vill försvara från det som anses utgöra ett hot. Vidare finns det även en känslig balansgång mellan nationell säkerhet och demokrati som stater måste förhålla sig till. Demokratin finns inom ramen för nationen och därmed påverkas den direkt av säkerhetsåtgärder. Utökade befogenheter till nationen för att bekämpa framväxande hot, inte minst preventivt, sker paradoxalt nog vanligen på bekostnad av demokratin då åtgärderna främtar friheter och integritet genom exempelvis utökad övervakning (Bigo, 2012:277-279, 283).

Som kan utläsas från de ovanstående avsnitten är det tydligt att den nationella säkerheten ställs mot flertalet olika begrepp, bland annat frihet, sociala rättigheter, demokrati och yttrandefrihet. För denna studie är däremot begreppet yttrandefrihet mest relevant. Enligt den svenska grundlagen är yttrandefrihet rätten att uttrycka sig i princip hur man vill såvida man inte förtalar eller kränker någon. Uttalanden som kan klassas som hets mot folkgrupp och material som kan vara skadligt för samhället och staten är likaså förbjudet. Uttalanden får däremot aldrig censureras eller förhandsgranskas av myndigheter (Riksdagen, 2023:13/12). Den danska yttrandefrihetslagen liknar den svenska då även den fastslår rätten till att uttrycka sig fritt med några få begränsningar såsom förtal (Folketinget). Sammanfattningsvis kan man säga att yttrandefrihet är rätten att uttrycka känslor, åsikter och tankar i bild, tal eller skrift. Begränsningar av yttrandefriheten bör endast förekomma i demokratier om de föranleds av särskilt angelägna orsaker (NE). Det är emellertid tydligt att begreppet yttrandefrihet tillåter ett visst tolkningsutrymme.

3.2 Säkerhetisering

Säkerhetisering är ett konstruktivistiskt koncept som härstammar från Köpenhamnsskolan och har sina främsta företrädare i Ole Wæver och Barry Buzan (Eriksson, 2021:131). Begreppet refererar till den process i vilken en politisk fråga betecknas som eller omvandlas till ett säkerhetshot genom att en framträdande aktör beskriver den politiska frågan på det viset (Jarvis och Holland, 2015:247). Målet med omvandlingen är i sin tur att ge den politiska frågan en brådskande karaktär samt möjliggöra för mer drastiska åtgärder, såsom centralisering av makt och begränsning av debatten. Säkerhetiseringsprocessen inkluderar både den säkerhetiserande aktören, det vill säga den aktör som påstår att något av värde (referensobjektet) står under existentiellt hot, samt en publik som måste hålla med om referensobjektets värde samt att det är under hot. Förutsättningar som påverkar sannolikheten för lyckad säkerhetisering inkluderar användningen av ord och uttryck relaterade till säkerhet, den säkerhetiserande aktörens auktoritet samt rollen som spelas av allmänt upplevda hotfulla externa objekt (Hayes, 2012:66). Säkerhetiseringsstrategin är flexibel och kan därigenom användas på flera olika politikområden som till exempel flyktingar och asylsökande, miljön, cybersäkerhet och rekreativ droger (Jarvis och Holland, 2015:82). Säkerhetiseringsteorin kan följaktligen hjälpa oss förstå hur värdekonflikten mellan säkerhet och yttrandefrihet framställs då säkerhetiseringshandlingar ger tydliga indikationer på aktörers uppfattningar av vad som är hotfullt.

3.3 Identitet

Vi vill fortsättningsvis uppmärksamma den koppling till *identitet* som går att hitta i relation till både koranbränningarna och yttrandefrihet. *Identitet* är ett svårdefinierat begrepp som kan vara krångligt att beskriva med ord. Demmers (2016:21) definierar begreppet genom frågan "vem eller vad är du?", medan Burke och Stets (2023:1) försöker sig på en något mer konkret definition: "An identity is the set of meanings that define individuals as occupants of roles in society, members of groups or social categories, or unique persons with characteristics that identify them". En individ har således flera olika identiteter eftersom den har olika roller och tillhör olika grupper i samhället. Konceptet av identitet skapar också en länk mellan individen och samhället, samt ger upphov till en förståelse kring vem "vi" och "de andra" är (Jenkins, 2014:6).

McCrone (2015:26) beskriver fortsättningsvis *nationell identitet* som en typ av social identitet, vilket kan liknas vid ett gångjärn mellan social struktur och social handling. Författaren menar dock att nationell identitet inte går att definiera a priori som om det skulle vara av objektiv karaktär. Samtidigt kan man, som Smith menar (McCrone, 2015:9-10), tänka sig att den nationella identiteten går att koppla till ett specifikt språk, ett historiskt område och hemland, gemensamma myter och gemensam historia, en övergripande kultur, gemensamma juridiska rättigheter och skyldigheter, samt en gemensam ekonomi. Nationell identitet utgör på detta sätt en mekanism för att ge en känsla av individuellt och kollektivt värde, samt bidrar till att ge en känsla av tillhörighet till en grupp.

Det finns fortsättningsvis en positiv korrelation mellan religion och identitetsbildning (Harrison Oppong, 2013:15). Peek (2005:236-237) demonstrerar hur skapandet av en religiös identitet är en dynamisk och ständigt pågående process, samt hur individer och grupper aktivt konstruerar de egna religiösa identiteterna. Starkare individuell religiös identifikation kan leda till förstärkt gruppsolidaritet och kollektiv identitet. Däremot kan en starkt framhåvd identitet från en minoritetsgrupp i samhället mötas med fientlighet och diskriminering från majoriteten.

Man kan, med hänsyn till ovanstående, anta att identitet har stor påverkan på både individ- och grupp nivå, samt att det påverkar hur man uppfattar samhället och andra individer/grupper. Vi menar att identitet är viktigt vid säkerhetsisering, speciellt i relation till fenomen såsom koranbränningarna, eftersom det utgör en punkt till vilken policyförslag och handling går att knyta. Genom att fokusera på identitet kan vi också upptäcka alternativa konfliktlinjer i relation till koranbränningarna som kopplas till bland annat blasfemi och hets mot folkgrupp, istället för yttrandefrihet. Avvägningen mellan blasfemi och hets mot folkgrupp och yttrandefrihet är komplex och vilken linje en aktör väljer kan därför tänkas gå tillbaka till dess identitet.

4. Metod och forskningsdesign

4.1 Diskursanalys

För att på ett effektivt sätt få en uppfattning om säkerhetsisering, uppfattningar om identitet samt diverse konfliktlinjer, kommer analysen att utgå ifrån en komparativ diskursanalys. Vad som räknas som *diskurs* förstås olika av olika forskare, men det råder en generell uppfattning kring att diskurs kan definieras som ett system av uttalanden och praktiker som binds samman i ett intertextuellt nät (Ostermann och Sjöstedt, 2023:105). Detta innebär i sin tur att diskurs betyder (re)konstruktion av särskilda påståenden och ämnen av ett flertal aktörer i relation till ett specifikt fenomen. För att kunna fånga diskursen kring ett fenomen i så stor utsträckning som möjligt, samt undvika att fastna vid den dominerande uppfattningen, är det av stor vikt för en diskursanalys att utgå från en omfattande pool av uttalanden och texter av olika aktörer (Ostermann och Sjöstedt, 2023:105).

Vid en diskursanalys är det av vikt att poängtera språkets formande och konstitutionerande roll - språket uppfattas inte som något neutralt eller som en representation av en given verklighet, utan istället som något som ger upphov till en viss bild av/ett visst perspektiv på världen. Syftet med en diskursanalys är följaktligen att studera hur en diskurs utvecklas och därigenom även hur inställningar till fenomenet som studeras tar sig uttryck. Diskursanalyser används även för att beskriva och skapa en överblick över identitetskonstruktioner. Man har således möjlighet att lyfta fram både likheter, spänningar och motsättningar inom diskursen (Bergström och Ekström, 2018:255, 296).

4.1.1 Diskursanalytiskt verktyg: What's the Problem Represented to Be

I denna uppsats kommer Carol Bacchis What's the Problem Represented to Be-ansats (WPR) att användas som diskursanalytiskt verktyg. Ansatsen utgör ursprungligen en metod för policyanalys och grundar sig i att samhällets policyproblem inte är förutbestämda utan öppna för tolkning då det alltid finns olika sätt att förstå dem på. Det innebär i sin tur att policyförslag förstärker vissa representationer och förståelser av samhällsproblem, aktörer och maktrelationer, samtidigt som andra representationer utesluts (Esaiasson m.fl, 2017:217). WPR-ansatsen används därmed för att granska förgivettagna föreställningar kring olika fenomen och vilka konsekvenser dessa föreställningar får. En av WPR-ansatsens viktigaste

funktioner är att synliggöra diskursen kring det studerade fenomenet eftersom det är ur olika diskurser som konkurrerande uppfattningar uppstår (Bergström och Ekström, 2018:271-272).

WPR-metoden innebär att man väljer en policy eller ett policyförslag, får grepp om dess kontext, och sedan arbetar baklänges för att förstå hur "problemet" representeras inom policyn eller policyförslaget. För att kunna göra denna analys på ett systematiskt sätt presenterar Bacchi sex frågor som ställs till materialet vars problemrepresentation undersöks (Esaiasson m.fl, 2017:217), varav denna uppsats kommer att använda följande fyra frågor:

1. Hur är "problemet" representerat? (Vilket *sorts* problem? För *vem* är det ett problem?)
2. Hur är *orsaken* till problemet representerat?
3. Hur är *lösningen* till problemet representerat? Vilka policyförslag möjliggörs?
4. Vad lämnas oproblematiserat?

Dessa frågor kommer att användas kontinuerligt genom analysen för att skapa förståelse kring olika problemrepresentationer i förhållande till värdekonflikten mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet. Användningen sker genom att de, för det undersökta materialet, mest relevanta frågorna ställs löpande, varefter svaren utgör analysen.

4.2 Material och avgränsningar

För att kunna skapa sig en bild av avvägningarna som har uppstått i förhållande till koranbränningarna i de båda länderna kommer studien att förhålla sig till särskilda avgränsningar. Empiriskt avgränsas studien till uttalanden från svenska riksdagsledamöter och danska folketingsledamöter. Uttalanden hämtas både från officiella dokument hos respektive parlaments hemsida men även från nyhetsartiklar som har fångat upp debatten genom exempelvis intervjuer med politiker. Slutligen måste även uttalanden ha en koppling till debatten kring koranbränningar och inte vara en parallell och fristående diskurs. Med kategoriseringen "regering" avser studien en avgränsning till de partier som sitter i regering och dess stödpartier, vilket betyder M, KD, L och SD i Sverige. Medan resterande partier skulle utgöra kategorin "opposition", d.v.s MP, V, C och S. I ett danskt kontext utgörs kategorin "regering" av ett socialliberalt blocköverskridanden samarbete mellan Socialdemokratiet (A), Venstre (V) och Moderaterne (M). Oppositionen består sålunda av både höger- och vänsterpartier och med blott en 2-procentspär för att erhålla mandat i

folketinget talar vi om en opposition på ett tiotal partier. (Yle, 2022:11/2). Tidsmässigt avgränsas studien till perioden 2023-2024 då det endast är den senaste vågen av koranbränningar som undersöks.

4.3 Val av fall

De två skandinaviska länderna Danmark och Sverige är väldigt lika i många avseenden (Hassing Nielsen och Lindvall, 2021:1180). Förhållningssättet gentemot förra årets koranbränningarna skulle däremot visa på en politisk olikhet mellan staterna då Riksdagen och Folketinget kom att agera olika i avvägningen mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet. Den efterföljande oklarheten i varför denna diskrepans uppstod mellan de två skandinaviska staternas beslut lämnar således en obesvarad teoretisk lucka. För att förstå hur avvägningen skilde sig åt mellan staterna förefaller det naturligt att vända sig till respektive land och dess parlamentariska debatt kring avvägningen. Vidare genom att undersöka koranbränningarna får vi inte bara sakkunskap om det enskilda fallet utan vi får även ett konkret sätt att undersöka hur man förhåller sig till dilemmat kring avvägningen mellan nationell säkerhet och yttrandefrihet i de båda länderna.

5. Analys

För att begripliggöra den debatt analysen utgår ifrån behövs följande kontext: Debatten är sprungen ur den våg av koranbränningar som provokatören Rasmus Paludan initierade redan 2022. Inrikes resulterade detta i ordningsstörande och skadegörande upplopp medan det utrikes följde protester och en hård retorik från muslimska samfund vilka starkt fördömde aktionen (SvD, 2023:20/7). Terrorhotnivån kom följaktligen att öka, vilket försatte Sverige och Danmark i en tuff säkerhetspolitisk position (SVT Nyheter, 2023:25/8).

5.1 Sverige

5.1.1 Regering

Den svenska regeringens respons på koranbränninagarna kulminerade till slut i en utredning av ordningslagen. Grunden i utredningen ligger i att man vill möjliggöra en avvägning av Sveriges säkerhet vid bedömning om allmänna sammankomster kan genomföras eller ej. Utredningen saknar däremot stöd både från stödpartiet SD och oppositionen. Regeringen

själva menar att detta är den rätta vägen att gå då förslaget inte kräver någon grundlagsändring. Vidare pekar man på att detta förslag, till skillnad från en ändring i lagen om hets mot folkgrupp som oppositionspartier har föreslagit, inte förbjuder yttrande av ett särskilt innehåll utan snarare begränsar platser där yttringar kan ta vid (*SVT Nyheter*, 2023:18/8). På så sätt förhåller regeringen sig till balansen mellan yttrandefriheten och den nationella säkerheten enligt justitieministern (*SvD*, 2023:30/8).

Under en interpellation om regeringens synsätt på yttrandefrihet fångar Ulrik Nilsson (M) upp den syn på yttrandefrihet som har föranlett regeringens beslut om att se över ordningslagen. Huvudproblemet i regeringens formuleringar återfinns i att manifestationerna, d.v.s koranbränningar, kan leda till upplopp och ordningsstörningar. Dessa potentiella störningar utgör i sin tur ett säkerhetshot vilket framställs som ett problem för svenskarnas frihet.

[...] Yttrandefriheten, debatten, ska vara fri och öppen, men när agerandet börjar inkräkta på andra friheter är det dags att börja fundera på att reagera på själva inkräktandet i andras friheter. Om det är ordningsstörande och om det blir upplopp beroende på det – ja, då kanske det finns skäl att fundera [...] Vad är det som hotar landets säkerhet? Det kanske inte är så många manifestationer som gör det, men om någon gör det vore det ganska oansvarigt att tillåta den, för det inskränker på alla svenskars frihet när säkerheten är hotad [...]

Ulrik Nilsson (M)
(Prot. 2023/24:83, anf. 75)

Utredning av ordningslagen visar på att regeringen tar det säkra före det osäkra genom att agera. Samtidigt försöker man försiktigt orientera sig fram i den situation som koranbränningarna har framtvingat. Framförallt speglas detta i att man inte för en hård och konkret retorik utan snarare pekar på att man måste hitta en balans mellan yttrandefriheten och den nationella säkerheten. Från regeringens håll säkerhetiserar man däremot samtidigt manifestationerna då dessa framställs som ett potentiellt hot mot säkerheten. Säkerheten sätts i sin tur i direkt korrelation till svenskarnas frihet. Genom denna säkerhetisering lägger man grunden för att en förändrad ordningslag skall kunna tolkas som en lösning till problemet. Via den nya ordningslagen kan nämligen de manifestationer som framställs som ett hot för svenskarnas frihet begränsas. Oproblematiserat förblir emellertid det faktum att

manifestationerna kan framstå som en mer identitetsbaserad konflikt. Genom att förkasta debatten om hets mot folkgrupp blir det snarare en homogen och enhetlig nationell identitet, inom vilken svenskarnas frihet ryms, som ställs mot säkerhetshot. De som sålunda uppfattar koranbränningarna som blasfemi blir marginaliserade och potentiellt hotande om de skulle agera ut sin frustration.

Retoriken skiljer sig däremot något emellan de olika regeringspartierna. I Ebba Buschs sommartal vidgas problemet från att blott handla om de upplopp som koranbränningarna kan orsaka till att belysa faran i att begränsa yttrandefriheten. Framförallt framställs problematiken kring yttrandefriheten genom en tydlig säkerhetisering av de som ställer sig emot rätten att bränna heliga skrifter, oavsett om det rör sig om islamistiska diktaturer eller opinionsbildare i Sverige. Tolkningar av islam som inte ställer sig bakom den svenska yttrandefriheten ställs även upp som ett problem för det moderna, demokratiska och fria svenska samhället.

Det har föreslagits att Sverige ska förbjuda bränningar av heliga skrifter – koranen. [...] Kraven kommer från islamistiska diktaturer. Men det kommer även från opinionsbildare i Sverige – däribland flera muslimska ledare. De vill inte att man ska få håna och kritisera en religion. Det är inte förenligt med ett modernt samhälle. Det är inte förenligt med en demokrati. [...] Om – notera om – de anser att en sådan demokratisk yttrandefrihet är oförenligt med deras tolkning av islam – då har den typen av islam inte någon plats i Sverige [...] Sverige har ett val. Ska vi slå in på rädslans väg? Finlandiseringens väg? Eller ska vi välja demokratins väg? [...] Att säga att vår nationella säkerhet är tryggad: det innebär inte enbart att nationen är säker ifrån yttre våld. Det innebär också att vi kan säga att våra friheter är säkrade genom vår nation. Jag vill uppmana alla i Sverige –inte minst de muslimska samfund och deras ledare – att stå upp för vår yttrandefrihet.

Ebba Busch (KD)

(Kristdemokraterna, 2023:20/8)

Det är sålunda tydligt att det finns en stark identitetsbaserad tanke som underbygger argumentet. Det skapas nämligen ett tydligt vi och de där svenskarna med dess demokrati och moderna samhälle ställs mot ett islam som är oförenligt med svensk yttrandefrihet och i sin tur även nationen i sin helhet. Problematiken kring koranbränningar leder sålunda enligt denna syn inte enbart till yttre hot utan även till inre hot mot demokratin, genom aktörer som vill förbjuda kränkningar av religion. För att få bukt med detta problemet måste således alla

stå upp för yttrandefriheten. Återigen ser vi att synen på koranbränningar som blasfemi eller hets mot folkgrupp inte erhåller någon legitimitet, utan förblir oproblematiserat. Att tolka problematiken utifrån någon av dessa perspektiv skulle snarare ses som något som är oförenligt med den nationella identiteten som Busch målar upp. Problempresentationen utgår sålunda från en svensk kollektiv identitet som ställs mot vad som framställs som "skadliga" och icke-demokratiska minoritetsgrupper, vilket tydligt följer Smiths premisser för den nationella identitetens inneslutande och uteslutande natur (McCrone, 2015:10-11).

Liknande retorik som skapar ett tydligt vi och de återfinns hos regeringens stödparti SD. Den stora skillnaden mellan regering och SD finns emellertid i att man anser att en ändrad ordningslag redan är en eftergift till hotfulla utomstående aktörer. Problemet ligger sålunda i att man inte står upp för yttrandefriheten och låter sig påverkas av hotfulla islamistiska grupper.

[Vi måste] ha modet att stå upp när grundläggande värden attackeras, stå rakryggade hur mycket det än stormar och inte vika oss för terrorister, inte krypa för skurkstater som hatar vårt sätt att leva och aldrig låta oss skrämmas till lydnad och eftergifter. Det är inte den som bränner en bok [...] som är problemet, utan problemet är stenkastarna i Rosengård, islamistländer som kräver ändrad svensk lagstiftning och terrorister som hotar att urskillningslöst döda och lemlästa oskyldiga svenskar. Det är de som är problemet. Det är de och en ryggradslös opposition som är problemet och som inte tvekar en sekund att liera sig med dessa islamister [...]

*Jimmie Åkesson (SD)
(Prot. 2023/24:3, anf. 30)*

Det blir sålunda tydligt med hjälp av WPR att den svenska regeringen och SD ser olika konfliktlinjer. För SD verkar det inte finnas någon motsättning mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet utan det framställs som samma sak. Skadas yttrandefriheten gör även den nationella säkerheten det och vice versa. Moderaterna lyfter snarare problematiken mellan demokrati och säkerhet då man vill begränsa så lite som möjligt men ändå sätta stopp för de upplopp och yttre hot som koranbränningarna skapar. KD sätter vidare vikt på konfliktlinjen mellan det ansedda svenska samhället och de grupper/minoriteter som ställer sig emot detta.

5.1.2 Opposition

I september 2023 gick oppositionen (förutom C) ut med alternativa tillvägagångssätt för att motverka "korankrisen", vilka de menade borde utredas av regeringen. Dessa förslag var att se över lagstiftningen kring hets mot folkgrupp och huruvida den är ändamålsenligt utformad, undersöka om bränning av heliga skrifter kan utgöra fall av förargelseväckande beteende, samt undersöka huruvida det finns andra tillvägagångssätt för att lösa situationen, men som påverkar lagstiftningen i så liten utsträckning som möjligt. Oppositionen menade följaktligen att dessa förslag är fördelaktiga i jämförelse med ändring av ordningslagen, bland annat då de i större utsträckning tillåter religionsneutralitet (Socialdemokraterna, 2023:13/9).

Nedan följer ett antal uttalanden från S-politikerna Morgan Johansson och Magdalena Andersson.

"Vi har sett hur Sverigedemokraterna successivt har trappat upp hetsen mot muslimer. [...] Det är inget spel vi håller på med, utan detta får konkreta effekter, både i Sverige och i omvärlden. Hetsen mot muslimer [...] leder naturligtvis till ett ökat hot mot muslimer i Sverige. När ledande politiker hetsar mot minoriteter ökar så gott som alltid hatbrotten mot just minoriteter. Dessutom är denna typ av uttalanden hotdrivande mot Sverige. Vi har redan behövt höja vår terrorhotnivå från en trea till en fyra på en femgradig skala."

Morgan Johansson (S)

(Prot. 2023/24:43, anf. 19)

"Det är alltså denna bild som nu går ut i omvärlden – bilden av ett land där man bränner koraner och där ledande politiker hetsar mot islam. Det är skadligt. Det är hotdrivande. Varenda gång Jimmie Åkesson öppnar munnen ökar hoten mot svenska folket och svenska intressen. Det leder till att många muslimer i Sverige i dag känner sig utsatta, ifrågasatta, hotade och som något slags andra klassens medborgare."

Morgan Johansson (S)

(Prot. 2023/24:43, anf. 23)

"Hittills i den här korankrisen har Sverige och Danmark kunnat ta rygg på varandra. Det som händer när danskarna ändrar sin lagstiftning, det är att vi står ensamma och hamnar i en väldigt utsatt situation. Världens blickar kommer att riktas mot oss."

Magdalena Andersson (S)

(SVT Nyheter, 2023:25/8)

Den genomgripande problemrepresentationen angående koranbränningarna är att de har en potential att utgöra ett säkerhetshot för Sverige och dess medborgare på nationell nivå, samt för minoritetsgrupper (muslimer) i Sverige. Politiker som i olika utsträckning stödjer eller “eldar på” koranbränningarna representerar också ett problem i form av ytterligare ett säkerhetshot - något som utöver ovanstående citat återkommer i oppositionens bidrag till den politiska debatten. Orsaken till att svenska muslimer far illa till följd av koranbränningarna förklaras utifrån att koranbränningarna och vissa politikerns “hets” ger upphov till att de känner sig utsatta och hotade, samt att andelen hatbrott riktade mot minoritetsgruppen ökar. En andra orsak till att koranbränningarna utgör ett säkerhetshot presenteras som bilden de ger Sverige internationellt, speciellt när Danmark gör större ändringar för att hantera situationen.

Något som lämnas oproblematiserat är anledningarna till att koranbränningarna sker. Fokus ligger på att undersöka om uttryck såsom koranbränningarna kan begränsas i någon mån för att minska hotet de utgör, istället för att förebygga att de äger rum överhuvudtaget.

Miljöpartiets f.d språkrör Märta Stenevi och vänsterpartiets Nooshi Dadgostar har varit tydliga med att yttrandefrihetsgrundlagen måste värnas:

“Jag tycker Rasmus Paludan är en mycket liten man som använder vår yttrandefrihet för att skapa problem, men det är tydligt inom ramarna för den yttrandefrihet som vi har.”

*Märta Stenevi (MP)
(SVT Nyheter, 2023:26/1)*

“Vi är, som alla andra i Sverige, väldigt oroade över det säkerhetspolitiska läget och de hot som riktas mot Sverige [...] Vi kan inte värna vår säkerhet genom att inskränka våra fri- och rättigheter. Tvärtom har vi ju då börjat gå i den riktning som hoten syftar till - nämligen att vi ska bli ett mindre öppet land med färre möjligheter att uttrycka våra åsikter[...] Det är oerhört viktigt att värna om yttrandefriheten, däremot finns det en dimension i de här koranbränningarna som inte handlar om kritik mot regimer eller kritik mot religion, utan som handlar om att försöka hetsa mot muslimer som grupp i Sverige.”

*Märta Stenevi (MP)
(SVT Play, 2023:24/8)*

“Jag tycker att det är olyckligt, den typen av konflikter som har uppstått. Däremot är det viktigt att säga att vi har yttrandefrihet i Sverige, man har rätt att håna och kritisera

religion [...] Men jag noterar också att det finns en prövning mot det som kallas hets mot folkgrupp och jag följer det noga.”

*Nooshi Dadgostar (V)
(Aftonbladet, 2023:30/6)*

Koranbränningarna problematiseras genom att presenteras både som ett hot mot säkerheten och som ett hot mot yttrandefriheten - skulle de leda till inskränkningar av den. Både Stenevi och Dadgostar uppfattar koranbränningarna som inom ramen för yttrandefriheten, vilken värderas mycket högt. Stenevi, till exempel, tar upp yttrandefrihetens omfattande och långtgående fäste i Sverige och understryker vikten av bevarandet av demokratin. Stenevi lyfter på detta sätt fram den svenska historien och befäster yttrandefrihet och demokrati som en del av den svenska identiteten i enlighet med Smith (McCrone, 2015:9-10). På detta sätt framkommer inga direkta/konkreta lösningar på situationen som uppstått. Oppositionen har dock uppmärksammat att det krävs en utredning för koranbränningarnas förhållande till lagen kring hets mot folkgrupp. Något som lämnas relativt sett oproblematiserat är de hot som riktats mot Sverige i samband med koranbränningarna. Man är överens om att ett hot finns, men debatten kring just säkerhet sträcker sig inte längre än så.

Med ovanstående i åtanke uppfattas ingen stark säkerhetsisering av koranbränningarna. Säkerhetsisering förekommer definitivt i form av att man problematiserar koranbränningarna utifrån de hot som de ger upphov till, men det är inte i den mån att man försöker legitimera mer drastiska åtgärder, vilket är målet med säkerhetsisering (Hayes, 2012:66). Att säkerhetsiseringen är mer dämpad kan härledas till att det inte finns något intresse i att genomföra de drastiska åtgärder som hade krävts för att minska hoten - det vill säga inskränka yttrandefriheten. I samband med det stora fokuset på yttrandefriheten uppstår fortsättningsvis en vag säkerhetsisering av inskränkning av yttrandefriheten eftersom detta beskrivs som ett hot mot demokratin och därigenom den svenska befolkningen.

Att fokus går från nationell säkerhet till aspekten kring hets mot folkgrupp innebär fortsättningsvis att oppositionen ersätter värdekonflikten mellan yttrandefrihet och säkerhet med en värdekonflikt mellan två demokratiska värden - individuella rättigheter och minoriteters rättigheter. På detta sätt tar sig oppositionens avvägning till stor del uttryck inom en demokratisk dimension. Således försvinner behovet av att balansera mellan yttrandefrihet och säkerhet.

5.2 Danmark

5.2.1 Regering

I ett pressat säkerhetsläge tvingades den danska regeringen precis som den svenska att ta ett beslut i hur man skall förhålla sig till koranbränningar. Regeringen gjorde det tidigt tydligt att man inte ville återinföra den blasfemilag som avskaffades 2017 men samtidigt ville man ändå finna ett sätt att förbjuda koranbränningar, inte minst utanför ambassader. Oppositionen ställde sig skeptisk och menade att detta skulle vara en inskränkning av yttrandefriheten. Regeringen svarade genom att säga att yttrandefrihet inte betyder att man kan säga allt och att koranbränningar bara är ett sätt att håna (DR, 2023:30/7). Trots den heta debatten kulminerade den danska korankrisen i att koranlagen antogs - en lag som gör det förbjudet att hantera religiösa skrifter på ett otillbörligt vis (Yle, 2023:7/12). I statsminister Mette Frederiksens (S) och utrikesminister Rasmus Løkkes (M) egna ord motiverades beslutet så här:

Det är inget yttrande att bränna böcker och därför är det inte heller en begränsning av yttrandefriheten om det blir olagligt att bränna religiösa skrifter

*Mette Fredriksen (S)
(Aftonbladet, 2023:3/8)*

Vi har besluttet i regeringen, at vi vil se på, hvordan vi i helt særlige situationer kan sætte en stopper for forhånelser af andre lande, som er i direkte modstrid med danske interesser og danskernes sikkerhed

*Rasmus Løkke (M)
(DR, 2023:31/7)*

Der skal være plads til religionskritik, og vi har heller ikke tanker om en genindføre en blasfemiparagraf, men når man stiller sig op foran en udenlandsk ambassade og brænder en koran af eller brænder torarullen af foran den israelske ambassade, så tjener det intet andet formål end at forhåne. Og så er det i direkte strid med det danske riges interesser og vores allesammens sikkerhed

*Rasmus Løkke (M)
(DR, 2023:30/7)*

Danmarks justitieminister Peter Hummelgaard konstaterade att det huvudsakliga problemet med koranbränningarna återfanns i att de försatte danska intressen, danska medborgare och nationen Danmark i sin helhet i fara. Problematiken härleddes sålunda tydligt till att handla om nationell säkerhet och därmed blir det ett problem för alla danskar.

Forslaget har til formål at værne om danskernes sikkerhed. Med lovforslaget lægger vi op til at forbyde utilbørlig behandling af skrifter med væsentlig religiøs betydning for et anerkendt trossamfund. Når vi kriminaliserer den utilbørlige behandling, sætter vi ind over for gerningspersoner, der foretager handlinger, som truer med at sætte Danmarks og danskernes sikkerhed over styr. Forbuddet vil omfatte fysiske skrifter, som inden for den pågældende trostradition anses for særligt centrale for troens bekendelsesgrundlag og/eller lære.

*Peter Hummelgaard (S)
(Danske Taler, 2023a:14/11)*

Bränningar av religiösa skrifter beskrivs vidare som en hånfull aktion som ligger bortom religionskritik och indirekt framställs därmed bränningarna som ett onödigt inslag inom ramen för den danska demokratin. Säkerhetiseringen sker följaktligen av den aktör som bränner koranen istället för de som hoten kommer ifrån. Genom att just peka ut att det är personen som bränner religiösa skrifter som är problemet och att en begränsning av bränningarna inte är att inskränka yttrandefriheten möjliggör den danska regeringen att göra deras "koranlag" till en legitim lösning. Alltså genomförs en tydlig säkerhetisering enligt Hayes föreskrifter (Hayes, 2012:66). Samtidigt avfärdar denna problemformulering en ytterligare problematisering av avvägningen mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet då regeringen försöker försäkra folket om att frågan inte handlar om yttrandefrihet. Även om det är en tydlig nationell dansk identitet som man förhåller sig till i sin argumentation ger man indirekt även stöd till andra identiteter som kan känna sig kränkta utav koranbränningarna. Genom att beskriva bränningar som hånfulla aktioner erkänner man dem som just hånfulla för särskilda grupper. Emellertid talar man inte ordagrant om hets mot folkgrupp eller liknande och därmed blir den konfliktenlinjen bara indirekt problematiserad.

Den danska regeringen ser sålunda den huvudsakliga konfliktlinjen mellan "koranbrännare" och säkerhet, varpå man fråntar brännarna legitimitet då de inte anses agera inom ramen för demokratin. Det sker därmed inte en avvägning mellan nationell säkerhet och yttrandefrihet

då koranbränningarna blott ses som ett säkerhetsproblem och inte som ett demokratisk problem.

5.2.2 Opposition

När det blev klart att regeringen tänkte begränsa möjligheten att bränna religiösa skrifter gick sju av landets oppositionspartier från höger till vänster ihop i en enad front mot förslaget. Man menade att regeringens agerande gav vika för “voldsmannens veto”. Mer konkret menade man att regeringens lät utomstående krafter bestämma utformningen av den danska demokratin, politiken och yttrandefriheten genom att ge vika för de hot som koranbränningarna resulterade i. Lagförslaget ses inte bara som ett steg tillbaka mot den blasfemilag som avskaffades 2017, utan även som ett stort ingrepp i den danska yttrandefriheten. Oppositionen vill sålunda att lagen slopas och att Danmark inte viker sig för utomstående länders påtryckningar utan fattar egna beslut. Som oppositionen benämner det själva, yttrandefriheten skall väga tyngre än religiösa dogmer (*DR*, 2023:3/8).

Dagen då lagen trots allt antogs uttryckte oppositionen sitt missnöje. Danmarksdemokraternas partiledare Inger Støjberg såg det primära problemet med “koranloven” i att den danska regeringen har givit efter för utomstående hot och därmed begränsat yttrandefriheten. Detta utgör i sin tur ett problem för det danska samhället då man menar att kravet på fler reformer från aktörer som inte delar landets värderingar kommer att öka utifrån. Har man gett efter en gång kan man ge efter ännu en gång. Förutom att regeringen just har gett efter på utomstående hot anklagas även regeringen för att taktiskt ha problematiserat läget som ett säkerhetshot. Genom att se frågan som ett säkerhetshot har regeringen nämligen gjort det svårt att argumentera mot deras förslag.

Når koranloven lige om lidt bliver vedtaget, er det desværre jo et vidnesbyrd om, at regeringen og de partier, der stemmer for, er bukket under som følge af de trusler, der er oplevet imod i landet. Det er trusler, der kommer fra folk, lande, der ikke deler det værdisæt, som vi nu lever under. En indskrænkning af ytringsfriheden er forkert i et moderne, oplyst samfund som det danske. I et moderne og oplyst samfund som vores burde vi altid gå forrest og forsvare frihedsrettighederne, ikke at indskrænke dem [...] Regeringen har brugt rigtig mange kræfter på at argumentere med Danmarks sikkerhed, og det er jo et velkendt middel, når man skal lukke munden på kritikere, for det er enormt svært at argumentere imod frygt. Men ufrie muslimske kræfter kommer til at kræve mere og mere, og nu ved de, at de kan koste rundt med et flertal i Folketinget, og flertallet

kommer dermed til at gå de ufrie kræfters ærinde, og det sikrer altså på ingen måde danskerne imod hverken terror eller særkrav.

*Inger Støjberg (Æ)
(Danske Taler, 2023a:7/12)*

Det sker sålunda en säkerhetsisering av dem som vill påverka Danmark genom hot, vilket huvudsakligen framställs vara muslimer. Men framförallt är det regeringen i sig som säkerhetsiseras då man menar att de låter sig påverkas av utländska aktörer och därmed går dem i deras ärenden. Det blir återigen tydligt att oppositionen starkt tar avstånd från denna lag. Att stå upp för yttrandefriheten och de danska värderingarna ställs istället upp som alternativ till regeringens förslag. I denna lösning finns en tydlig identitetsbaserad retorik. Man målar upp Danmark som ett upplyst och modernt samhälle som måste försvaras från muslimska aktörer som erhåller oförenliga värderingar. Även om den huvudsakliga kritiken riktas mot regeringen finns det ett underbyggt vi och de som även spelar en vital roll. Samtidigt lämnas det oproblematiserat att missnöjet med koranbränningarna inte behöver ta sig uttryck i en animositet från muslimer utan att det kan finnas ett genuint missnöje med situationen. Liknande problemrepresentationer som målar upp både regeringen och muslimska aktörer som hot för det danska samhället återfinns även hos det liberala oppositionspartiet - liberal alliance:

Men hvorfor ønsker regeringen sig dog denne lov? Hvorfor er det, at regeringen vil gå på kompromis med vores frihed, vores idealer og det mod, som Danmark har haft i årtier, når det kom til mødet med fundamentalister, både ude i verden og herhjemme? Hvorfor ønsker regeringen sig denne lov?

*Steffen Larsen (L)
(Danske Taler, 2023b:14/11)*

Även på den vänstra sidan av oppositionen beskylldes regeringen för att kompromissa bort danska värden. På den vänstra sidan av oppositionen målar man däremot upp påtryckningar lite annorlunda. Man ser nämligen det som att regeringen kompromissar med danska värderingar och friheter för att främja sitt anseende utomlands, detta för att exporten inte ska påverkas negativt. Det skapas sålunda inte ett lika tydligt vi och de mellan det danska samhället och de oförenliga muslimska aktörerna i denna retorik, utan det blir snarare en renare problematisering av regeringens prioriteringar.

Der er mange ting, der gør det her lovforslag helt specielt, synes jeg. Den første er, at det udelukkende er blevet til for at beskytte udenlandske stater mod at blive sure på Danmark. Vi prioriterer åbenbart i vores udenrigspolitik, at vi skal indskrænke de frihedsrettigheder, vi plejer at bryste os af. [...] Vores regering prioriterer eksport og vækst over alt andet.

*Rosa Lund (EL)
(Danske Taler, 2023b:7/12)*

Oppositionen ser huvudsakligen konfliktlinjen mellan regeringens koranlag och yttrandefriheten. Vidare problematiserar man även regeringens pragmatiska hållning till yttrandefriheten som sägs köpslås med för lite säkerhet/export.

6. Diskussion

Analysen ger uttryck för att det finns stora diskurs- och säkerhetsiseringsmässiga skillnader mellan Sverige och Danmark när det gäller koranbränningarna. Samtidigt finns det liknande tendenser i de olika problemformuleringarna. Att konkretisera dessa skillnader och likheter bidrar i sin tur till att besvara uppsatsens frågeställning.

Vad som har säkerhetsiserats i förhållande till koranbränningarna skiljer sig åt mellan parterna precis som de säkerhetsmässiga problemformuleringarna gör. Genom att måla upp problemet på ett särskilt vis har partierna kunnat legitimera deras lösning och synsätt på koranbränningarna (Hayes, 2012:66). Den svenska regeringen med Moderaterna i täten säkerhetsiserade upploppen och de yttre hoten som följde koranbränningarna. Därmed kunde utredningen av ordningslagen framställas som ett rimligt sätt att förhindra framtida kriser. Den danska regeringen genomförde istället en säkerhetsisering av handlingen att bränna en religiös skrift då man ansåg att handlingen endast var hånfull och utanför ramen för yttrandefrihet och religionskritik. Diskursen handlade sålunda blott om säkerhetsshot för den danska regeringen, till skillnad från den svenska som såg det som en balansakt mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet. Hos både den danska oppositionen och SD säkerhetsiserade man eftergifter mot de yttre hoten. För den danska oppositionen betydde denna säkerhetsisering att de kunde stå enade mot den danska regeringens koranlag som sades vara sprungen ur yttre hot och stå i strid mot det danska samhället. SD säkerhetsiserade på liknande sätt och gjorde det tydligt att yttrandefriheten och nationell säkerhet är samma sak -

inskränks ett värde inskränks det andra också. Den svenska oppositionen genomförde inte en lika tydlig säkerhetsisering då man snarare lyfte flera problematikområden som noggrant borde undersökas för att undvika onödiga inskränkningar i demokratin. Framförallt återspeglades detta i en värdekonflikt mellan individuella demokratiska rättigheter och minoritetsrättigheter.

Vidare kan vi se att tanken om identitet spelade en stor roll i den diskurs som den danska oppositionen, SD och KD förde men även till viss del den svenska oppositionen. Framförallt användes en tydlig tanke om nationell identitet för att värdesätta yttrandefriheten, demokratin och tillhörigheten till en gemensam nation (McCrone, 2015:9-10). På så sätt fick de yttre hoten som följde koranbränningarna vidare relevans då de inte bara hotade värdena i sig utan även den nationella identiteten. Bortsett från den svenska oppositionen som lyfte problematiken i att bilda ett vi och de mellan majoritets- och minoritetssamhället använde sig resterande ovanstående parter av en retorik som tydligt gav upphov till ett vi och de (Jenkins, 2014:6). Både Danmark och Sverige utmålades som moderna, demokratiska och fria stater som utsattes för ett existentiellt hot både inrikes och utrikes av framförallt muslimer med oförenliga åsikter och identiteter. Att vika sig för påtryckningar utifrån blev därmed att underminera den egna gruppens identitet och ge legitimitet till de som erhåller oförenliga livsåskådningar. Genom denna retorik marginaliserades därmed den alternativa konfliktlinjen i hets mot folkgrupp och blasfemi då folk som tolkar konflikten enligt de värdena anses tillhöra ett oförenligt och fientligt "de".

7. Slutsats

Slutligen vill vi återkomma till uppsatsens inledande frågeställning, nämligen: *Hur skiljer sig avvägningen mellan nationell säkerhet och yttrandefrihet åt mellan Danmark och Sverige i förhållande till koranbränningar?*

Det svar som går att dra utifrån analysen är att Danmarks regering, gentemot konflikten mellan yttrandefrihet och säkerhet som koranbränningarna medför, har ställt sig på ett sätt som skiljer sig från både den danska oppositionen och från Sveriges regering och opposition. Danmarks regerings avvägning/ställningstagande skiljer sig här främst på två punkter: 1) det sker en säkerhetsisering av handlingen att bränna koranen istället för en säkerhetsisering av de

hot som sprungit ur koranbränningarna och 2), regeringen för värdekonflikten mellan yttrandefrihet och säkerhet åt sidan genom att, till skillnad från de övriga undersökta enheterna, hävda att koranbränningarna inte täcks av yttrandefriheten. På detta sätt skapas en avvägning mellan koranbränning och säkerhet, vilket, på grund av vikten av säkerhet, inte utgör en lika omdebatterad värdekonflikt som uppsatsens huvudsakliga.

Vad dessa skillnader beror på går inte att svara på utifrån denna uppsats. En sådan fråga hade däremot varit mycket intressant att utforska vidare, dels eftersom det går att se en skillnad i förhållningssätt mellan de respektive ländernas socialistiska block och att svaret därför möjligtvis inte enbart beror på partiideologi. Det är däremot rimligt att tänka sig att den danska regeringens förhållningssätt till värdekonflikten mellan yttrandefrihet och säkerhet är anledningen till att Sverige och Danmarks hantering av koranbränningarna skiljer sig åt. Likaså är det rimligt att tänka sig, utifrån den danska oppositionens motreaktion till regeringens val, att utfallet i frågan hade blivit något annat om den danska regeringen bestått av andra partier.

Avslutningsvis går det att konstatera att balanseringen mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet inte alltid är tydlig och likaså utgör inte värdena alltid det som aktörerna väljer att balansera. Som ovan nämnt ser vi detta i den danska regeringens agerande där balansgången mellan yttrandefrihet och nationell säkerhet försvann och tog sig uttryck i blott en säkerhetspolitisk fråga. Men vi ser även samma tendens hos den svenska oppositionen som låter balansen ta sig uttryck genom en värdekonflikt mellan individuella rättigheter och minoritetsrättigheter. Även SD:s hållning avviker från balansgången då man anser att yttrandefriheten och den nationella säkerheten är samma sak. Detta står däremot i strid med tidigare forskningen som har åberopat nödvändigheten i balansgången (se Bekink, 2004; Mohd Sani, 2013). Med vår forskning hoppas vi sålunda kunna synliggöra, belysa och bidra med en mer nyanserad bild av hur en värdekonflikt mellan nationell säkerhet och yttrandefrihet kan uttryckas och upplevas på olika sätt.

Referenslista

Aftonbladet, 2023:30/6, Björkman, Fredrik. "V-ledaren om koranbränningarna: Vi har yttrandefrihet i Sverige". [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/O8XveO/nooshi-dadgostar-om-koranbranningen-har-ytt-randefrihet> (Hämtdatum 2024-05-13).

Aftonbladet, 2023:3/8, TT-Ritzau. "Mette Fredriksen: Böcker ska läsas - inte brännas" [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/kEGpbX/mette-frederiksen-bocker-ska-lasas-inte-brann-as> (Hämtdatum 2024-05-13).

Baker, Nancy V., 2003. "National security versus civil liberties". *Presidential studies quarterly*, Vol. 33, nr 3, s. 547-567.

Bekink, Bernard, 2005. "A dilemma of the twenty-first century state : questions on the balance between democracy and security". *African Human Rights Law Journal*, Vol. 5, s. 406-423.

Bergström, Göran och Ekström, Linda, 2018. "Tre diskursanalytiska inriktningar" i Bergström, Göran och Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Lund: Studentlitteratur, s. 253-301.

Bigo, Didier, 2012. "b. Security, surveillance and democracy" i Ball, Kirstie - Kevin Haggerty - David Lyon (red.) *Routledge handbook of surveillance studies*. London: Routledge, s. 277-284.

Burke, Peter J. och Stets, Jan E., 2023. *Identity Theory*. New York : Oxford University Press.

Cox, Neville, 2015. "Pourquoi Suis-Je Charlie? Blasphemy, Defamation of Religion, and the Nature of 'Offensive' Cartoons". *Oxford Journal of Law and Religion*, Vol. 4, nr. 3, s. 343-367.

Danske taler, 2023a:14/11. “Peter Hummelgaards tale om koranlov”. [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.dansketaler.dk/tale/peter-hummelgaards-tale-om-koranlov> (Hämtdatum 2024-05-13).

Danske taler, 2023b:14/11. “Steffen Larsens tale om koranlov”. [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.dansketaler.dk/tale/steffen-larsens-tale-i-folketinget> (Hämtdatum 2024-05-13).

Danske taler, 2023a:7/12. “Inger Støjbergs tale ved 3. behandling af koranlov”. [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.dansketaler.dk/tale/inger-stojbergs-tale-ved-3-behandlingen-af-koranlov> (Hämtdatum 2024-05-13).

Danske taler, 2023b:7/12. “Rosa Lunds tale ved 3. behandlingen af koranlov”. [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.dansketaler.dk/tale/rosa-lunds-tale-ved-3-behandlingen-af-koranlov> (Hämtdatum 2024-05-13).

Demmers, Jolle, 2016. *Theories of Violent Conflict: An Introduction*. London: Routledge.

DR, 2023:30/7, Kirkebæk-Johansson, Laura. “Regeringe vil arbejde på at forhindre koranafbrændinger foran udenlandske ambassader.” [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/regeringen-vil-arbejde-paa-forhindre-koranafbraendinger-foran-udenlandske-ambassader> (Hämtdatum 2024-05-12).

DR, 2023:31/7, Sommerand, Malthe. “Løkke har ringet til formand organisationen islamisk samarbejde med nyt om danske koran afbrændinger”. [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.dr.dk/nyheder/udland/loekke-har-ringet-til-formand-organisationen-islamisk-samarbejde-med-nyt-om-danske> (Hämtdatum 2024-05-12).

DR, 2023:3/8, Oldager, Mathias. “Syv partier i fælles udmelding: Frihedsrettigheder skal vægte højere end “religiøse dogmer”. [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/syv-partier-i-faelles-udmelding-frihedsrettigheder-skal-vaegte-hoejere-end> (Hämtdatum 2024-05-13).

Eriksson, Johan, 2021. "Konstruktivism" i Gustavsson, Jakob och Tallberg, Jonas (red.) *Internationella Relationer*, 4:e upplagan. Lund: Studentlitteratur, s. 121-138.

Esaiasson, Peter - Mikael Gilljam - Henrik Oscarsson - Ann Towns - Lena Wängnerud, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Folketinget = *Folketinget*, Ytringsfrihed. [Elektroniskt] tillgänglig:
<https://www.ft.dk/da/leksikon/Ytringsfrihed> (Hämtdatum 2024-05-04).

Gromek, Pawel - Mariusz Feltynowski - Monika Wojakowska, 2023. "Introduction" i Gromek, Pawel - Mariusz Feltynowski - Monika Wojakowska (red.) *Shaping national security: International emergency mechanisms and disaster risk reduction*. New York: Routledge, s. 1-7.

Harrison Oppong, Steward, 2013. "Religion and Identity", *American International Journal of Contemporary Research*, Vol. 3, nr. 6, s. 10-16.

Hassing Nielsen, Julie - Johannes Lindvall, 2021. "Trust in government in Sweden and Denmark during the COVID-19 epidemic", *West European Politics*, Vol. 44, s. 1180-1204

Hayes, Jarrod, 2012. "Securitization, Social Identity, and Democratic Security: Nixon, India, and the Ties that Bind", *International Organization*, vol. 66, nr. 1, s. 63-93.

Herranz de Rafael, Gonzalo - Juan S. Fernández-Prados, 2022. "The security versus freedom dilemma. An empirical study of the Spanish case". *Frontiers in sociology*, Vol. 7, s. 1-8.

Islamiska förbundet - Stockholm (webbplats), 2024:10/4, "Besvikelse över planerad koranbränning i närheten av moskén". [Elektroniskt] tillgänglig:
<https://stockholmsmoske.se/besvikelse-over-planerad-koranbranning-i-narheten-av-mosken/>
(Hämtdatum 2024-05-16).

Jarvis, Lee och Holland, Jack, 2015. *Security, a Critical Introduction*. London: Palgrave.

Jenkins, Richard, 2014. *Social Identity*, fjärde upplagan. New York: Routledge.

Kristdemokraterna 2023:20/8. "Sommartal av Ebba Busch". [Elektroniskt] tillgänglig:
<https://kristdemokraterna.se/arkiv/nyheter/2023/2023-08-20-sommartal-av-ebba-busch>
(Hämtdatum 2024-05-10).

McCrone, David, 2015. *Understanding National Identity*. Cambridge University Press.

Mohd Sani, Mohd Azizuddin, 2013. "Balancing Freedom of Speech and National Security in Malaysia". *Asian Politics and Policy*, Vol. 5, nr. 4, s. 585–607.

NE (*Nationalencyklopedin*). "Yttrandefrihet". [Elektroniskt] tillgänglig:
<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/yttrandefrihet>
(Hämtdatum 2024-05-04).

Ostermann, Falk & Sjöstedt, Roxanna, 2023. "Discourse Analysis and Discourse Theories" i Mello, Patrik A & Ostermann, Falk (red.) *Routledge Handbook of Foreign Policy Analysis Methods*, Routledge, London, s. 101-116.

Peek, Lori, 2005. "Becoming Muslim: The Development of a Religious Identity", *Sociology of Religion*, Vol. 66, nr. 3, s. 215-242.

Prot. 2023/24:3. Riksdagens protokoll 13 september 2023.

Prot. 2023/24:43. Riksdagens protokoll 6 december 2023.

Prot. 2023/24:83. Riksdagens snabbprotokoll 12 mars 2023.

Riksdagen, 2023:13/12. "Sveriges grundlagar och riksdagsordningen". [Elektroniskt] tillgänglig:
<https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/demokrati/sveriges-grundlagar-och-riksdagsordningen/> (Hämtdatum 2024-05-04).

Sherwood, Yvonne, 2021. *Blasphemy: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Skjoldager Eskildsen, Lasse - Christian Bjørnskov, 2020. "Does freedom of expression cause less terrorism?". *Political Studies*, Vol. 70, nr. 1, s. 131-152.

Socialdemokraterna, 2023:13/9. "S, V och MP kräver att Kristersson agerar för att stoppa svtkorankrisen". [Elektroniskt] tillgänglig:

<https://www.socialdemokraterna.se/nyheter/nyheter/2023-09-13-s-v-och-mp-kraver-att---kristersson-agerar-for-att-stoppa-korankrisen> (Hämtdatum 2024-05-12).

Sussex, Matthew - Micheal Clarke - Rory Medcalf, 2017. "National security: Between theory and practice". *Australian journal of international affairs*, Vol. 71, nr. 5, s. 474-478.

SvD (*Svenska Dagbladet*), 2023:20/7, Ahlenius, Marianne. "Över ett år med korankris - detta har hänt". [Elektroniskt] tillgänglig:

<https://www.svd.se/a/BW2zL7/over-ett-ar-med-korankris-detta-har-hant> (Hämtdatum 2024-05-17).

SvD (*Svenska Dagbladet*), 2023:30/8, Svahn, Niklas. "Strömmar: Inte aktuellt med en ny utredning". [Elektroniskt] tillgänglig:

<https://www.svd.se/a/WRALpk/strommer-inte-aktuellt-med-ny-utredning> (Hämtdatum 2024-04-29).

SVT Nyheter, 2023:26/1, Nilsson, Mimmi. "Stenevi: Koranbränning ryms inom yttrandefriheten". [Elektroniskt] tillgänglig:

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/stenevi-koranbranning-ryms-inom-yttrandefriheten> (Hämtdatum 2024-05-13).

SVT Nyheter, 2023:31/7, Alström, Vivvi. "Kristersson: Allvarligaste läget sedan andra världskriget". [Elektroniskt] tillgänglig:

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kristersson-allvarligaste-laget-sedan-andra-varldskriget> (Hämtdatum 2024-04-29).

SVT Nyheter, 2023:18/8, Botsjö, Markus. "Regeringen tillsätter utredning om ändring av ordningslagen". [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringen-tillsatter-utredning-om-andring-av-ordningslagen> (Hämtdatum 2024-05-10).

SVT Nyheter, 2023:25/8, Christensson, Tove och Hambreus, Ulf. "Danmarks regering vill förbjuda koranbränningar" [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/danmarks-regering-haller-presstraff-om-koranbranningar> (Hämtdatum 2024-05-13).

SVT Play, 2023:24/8. "30 minuter - Märta Stenevi". [Elektroniskt] tillgänglig: <https://www.svtplay.se/video/KrJY6Do/30-minuter/marta-stenevi?info=visa> (Hämtdatum 2024-05-13).

Tate, John William, 2023. "'The State of Denmark': Blasphemy, Freedom of Speech, and Rival Claims to Respect". *The Journal of Religion*, vol. 103, nr. 4, s. 539-572.

Yle, 2022:11/2, Dahlström, Lucas. "Svenska Yle på valfest i Köpenhamn under dansk valryssare - det röda blocket vinner valet men målet är en mittenregering: 'Det är bäst för Danmark'". [Elektroniskt] tillgänglig: <https://svenska.yle.fi/a/7-10022436> (Hämtdatum 2023-05-06)

Yle, 2023:7/12, Dahlström, Lucas. "Danmark förbjuder koranbränningar efter omröstning i Folketinget - Kritiker: 'Ynkryggslag'" [Elektroniskt] tillgänglig: <https://svenska.yle.fi/a/7-10046927> (Hämtdatum 2024-04-29).